

TỪ THẾ HỆ 88 ĐẾN THẾ HỆ Z: SỰ KẾ THỪA VÀ CHUYỂN ĐỔI TRONG PHONG TRÀO CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI DO THANH NIÊN TIÊN PHONG TẠI MYANMAR

FROM 88ERS TO GEN Z: CONTINUITY AND TRANSFORMATION IN MYANMAR'S YOUTH-PIONEERED SOCIO-POLITICAL MOVEMENTS

Phùng Thị Thu Trang, Lê Nguyễn Hải Vân*

Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Đà Nẵng, Việt Nam¹

*Tác giả liên hệ / Corresponding author: lnhvan@ufl.udn.vn

(Nhận bài / Received: 01/3/2026; Sửa bài / Revised: 28/3/2026; Chấp nhận đăng / Accepted: 12/4/2026)

DOI: 10.31130/ud-jst.2026.24(5B).279

Tóm tắt - Bài viết nghiên cứu tính kế thừa và sự chuyển đổi của các phong trào do thanh niên tiên phong tại Myanmar, trọng tâm là Cuộc nổi dậy 8888 (1988) của Thế hệ 88 và Cách mạng Mùa xuân (2021) của Thế hệ Z. Vận dụng khung lý thuyết thế hệ và xã hội hóa chính trị, nghiên cứu lý giải cách thức bối cảnh lịch sử định hình nhận thức và hành động chính trị - xã hội của thanh niên Thế hệ 88 và Thế hệ Z. Kết quả cho thấy, bên cạnh việc kế thừa tinh thần đấu tranh và các biểu tượng phản kháng truyền thống, Thế hệ Z đã có bước chuyển đổi sâu sắc, thể hiện qua sự chuyển dịch từ mô hình lãnh đạo tập trung sang phi tập trung, từ khát vọng dân chủ sang mục tiêu kiến tạo một trật tự liên bang bao trùm. Nghiên cứu khẳng định sự vận động này là phản ứng thế hệ trước biến cố lịch sử, từ đó nhấn mạnh tầm quan trọng của sự ổn định chính trị - xã hội để phát huy sức trẻ trong sự nghiệp phát triển đất nước.

Từ khóa - Cuộc nổi dậy 8888; Cách mạng Mùa xuân; thanh niên Myanmar; xã hội hóa chính trị; lý thuyết thế hệ

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, bản đồ chính trị thế giới đã chứng kiến sự trỗi dậy mạnh mẽ và dồn dập của các phong trào do thanh niên dẫn dắt tại nhiều khu vực, từ Trung Đông, Đông Bắc Á đến Đông Nam Á. Sự bùng nổ của các làn sóng này không chỉ phản ánh ý chí tham gia đời sống dân sự của thế hệ trẻ mà còn để lại những tác động sâu sắc, đa diện đối với cấu trúc chính trị - xã hội tại mỗi quốc gia. Ở góc độ tích cực, các phong trào này đóng vai trò là xung lực quan trọng thúc đẩy sự minh bạch và công bằng xã hội. Tuy nhiên, ở chiều ngược lại, nếu các vận động này rơi vào tình trạng tự phát cục bộ hoặc thiếu một lộ trình đối thoại mang tính xây dựng, chúng có thể trở thành tác nhân gây ra sự bất ổn kéo dài, chia rẽ nội bộ và làm gián đoạn các tiến trình phát triển kinh tế - xã hội. Chính vì vậy, việc tìm hiểu căn nguyên và phương thức vận hành của các phong trào thanh niên trở thành một yêu cầu cấp thiết đối với công tác nghiên cứu và quản trị xã hội đương đại.

Thanh niên là lực lượng chính trị - xã hội đặc thù với tư duy linh hoạt, nhạy bén và ít bị ràng buộc bởi các tư tưởng bảo thủ. Trong vai trò “*người biên dịch*” các giá trị toàn cầu và lực lượng xung kích đổi mới, giới trẻ hiện nay chủ động tận dụng công nghệ số để huy động sức mạnh ngoài các khuôn khổ truyền thống nhằm thúc đẩy công bằng xã

Abstract - This paper examines the continuity and change within youth-led movements in Myanmar, specifically the 8888 Uprising (1988) by the '88Generation and the Spring Revolution (2021) by Generation Z. Drawing on generational and political socialization theories, it explores how historical contexts shape the socio-political perceptions and behaviors of the '88 Generation and Generation Z. Findings reveal that, while inheriting the activist spirit and traditional symbols, Generation Z has undergone a profound transformation. This shift is characterized by a transition from centralized to decentralized leadership and a shift from seeking democracy toward establishing an inclusive federal order. The study frames these dynamics as generational responses to historical ruptures, emphasizing the vital importance of socio-political stability in empowering youth for national development.

Key words - 8888 Uprising; Spring Revolution; Myanmar youth; political socialization; generational theory

hội, dù đôi khi cũng cần sự định hướng để bù đắp những thiếu hụt về kinh nghiệm chính trị [1]. Sự vận động trong nhận thức và hành vi chính trị - xã hội của thanh niên là sự đan xen biện chứng giữa tính kế thừa lịch sử và sự chuyển đổi hiện đại, khiến họ có thể vừa là “*cầu nối*” lẫn “*ngòi nổ*” cho quá trình tái cấu trúc các chuẩn mực và tái định hình xã hội [1], [2].

Tại Myanmar, thời kỳ hậu độc lập là giai đoạn lịch sử nhiều biến động với sự đan xen giữa các thiết chế quân trị và những giai đoạn bất ổn chính trị. Các cuộc đảo chính liên tiếp cùng thiết chế quân sự cứng rắn đã tạo nên áp lực xã hội thúc đẩy các làn sóng phản kháng mang tính chu kỳ. Bài báo thực hiện một nghiên cứu so sánh giữa hai cột mốc quan trọng nhất trong lịch sử vận động chính trị - xã hội do thanh niên tiên phong tại Myanmar ở những thời điểm biến động lớn: Cuộc nổi dậy 8888 năm 1988 của Thế hệ 88 và cuộc Cách mạng Mùa xuân từ năm 2021 của Thế hệ Z. Dựa trên lý thuyết thế hệ và xã hội hóa chính trị, *bài viết lập luận rằng sự khác biệt trong bối cảnh chính trị - xã hội đã nuôi dưỡng những trải nghiệm và nhận thức riêng biệt, từ đó định hình hành vi chính trị - xã hội khác biệt của hai thế hệ*. Nghiên cứu chỉ ra rằng sự kế thừa về tính biểu tượng của Thế hệ 88 kết hợp với tư duy toàn cầu hóa của Thế hệ Z đã tạo nên một hình thái phản kháng mới, phức tạp và

¹ The University of Danang - University of Foreign Language Studies, Vietnam (Phung Thi Thu Trang, Le Nguyen Hai Van)

bền bỉ hơn. Tuy nhiên, bài viết cũng duy trì một góc nhìn mang tính phản biện thông qua việc đánh giá những tác động đa chiều trong bối cảnh chuyển hóa phương thức đấu tranh sang vũ trang và leo thang xung đột kéo dài.

2. Cơ sở lý luận

2.1. Lý thuyết thế hệ

Bài viết vận dụng *Lý thuyết thế hệ* của Karl Mannheim để lý giải cho việc hình thành ý thức chính trị và hành động tập thể của *thế hệ chính trị* (*political generation*). Mannheim cho rằng, một thế hệ không chỉ được xác định bởi độ tuổi sinh học mà bởi việc chia sẻ cùng một *vị thế lịch sử*. Khung lý thuyết của ông gồm ba khái niệm cốt lõi: vị thế thế hệ, thực tại thế hệ và đơn vị thế hệ. Theo đó, chỉ khi các cá nhân cùng trải nghiệm những biến động lịch sử - xã hội, họ mới hình thành một thực tại thế hệ mang ý thức chính trị chung để phản ứng lại các vấn đề của thời đại. Thêm vào đó, thế hệ trẻ không tiếp nhận di sản văn hoá một cách thụ động mà thông qua lăng kính mới, từ đó đánh giá lại các giá trị cũ và kiến tạo phương thức hành động mới. Lý thuyết Mannheim giúp kết nối giữa cấu trúc lịch sử, trải nghiệm thực tế và sự phân hoá chiến lược để lý giải các phong trào xã hội đương đại [3].

Làm sâu sắc hơn cho nền tảng lý luận của Mannheim, các học giả như R.G. Braungart và M.M. Braungart tập trung vào *giai đoạn hình thành* (*formative years*) - độ tuổi thanh niên, nơi các cá nhân nhạy cảm nhất với các biến động của môi trường bên ngoài. Các tác giả lập luận rằng những sự kiện lịch sử mang tính bước ngoặt, như các cuộc khủng hoảng kinh tế hay sự thay đổi thiết chế quản trị, đóng vai trò là tác nhân kích thích để chuyển hóa các nhóm tuổi thành *những thế hệ chính trị có căn tính riêng biệt*. Theo đó, khái niệm *thế hệ chính trị* bắt đầu gắn liền với các phong trào xã hội, giải thích cách thức mà những trải nghiệm chung về sự bất ổn hoặc khao khát thay đổi đã gắn kết thanh niên thành một lực lượng tiên phong trong việc thúc đẩy các tiến trình dân sự [4].

Dựa trên nền tảng lý thuyết về thế hệ chính trị và nhóm thế hệ (cohort), Whittier đã đề xuất một mô hình về sự kế thừa và biến đổi trong các phong trào xã hội. Sự kế thừa được duy trì nhờ tính nhất quán trong bản sắc tập thể của một nhóm thế hệ xuyên suốt thời gian tham gia phong trào. Ngược lại, sự chuyển đổi xảy ra thông qua quá trình thay thế thế hệ, khi các nhóm mới gia nhập xây dựng nên những bản sắc và phương thức hành động riêng biệt dựa trên bối cảnh lịch sử và điều kiện xã hội cụ thể tại thời điểm họ bắt đầu hoạt động. Chính sự kế tục và thay thế này, dưới tác động của các yếu tố tổ chức và cấu trúc cơ hội chính trị, đã định hình nên diện mạo không ngừng biến đổi của các phong trào [5].

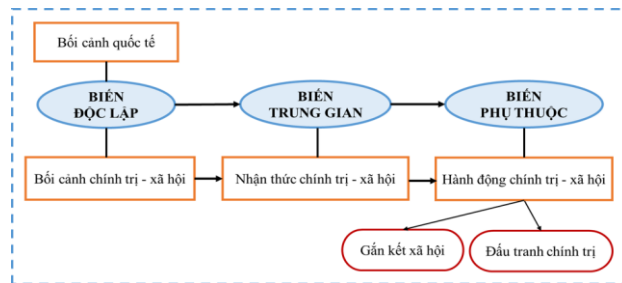
2.2. Lý thuyết xã hội hoá chính trị

Bên cạnh *Lý thuyết thế hệ*, bài viết sử dụng lăng kính của *Lý thuyết xã hội hoá chính trị* để giải thích cho quá trình hình thành nhận thức, thái độ và hành vi chính trị của cá nhân trong bối cảnh xã hội cụ thể. Theo Herbert Hyman, *xã hội hóa chính trị* là quá trình một cá nhân học tập liên tục để hình thành các nhận thức chính trị bền vững. Quá trình này giúp giải thích cách thức mà các chuẩn mực chính trị được chuyển giao hoặc thay đổi qua các thế hệ [6]. Bổ sung cho

cách tiếp cận này, Dawson và Prewitt nhấn mạnh vai trò của *các tác nhân xã hội hóa* như gia đình, nhà trường và nhóm đồng đẳng, đồng thời chỉ ra hiện tượng *"đứt gãy"* trong quá trình xã hội hóa như nguồn gốc của sự chuyển đổi chính trị [7]. Mảnh ghép cuối cùng của khung lý thuyết là quan điểm của Almond và Verba về mô hình *"văn hóa chính trị"* để đo lường sự thay đổi trong nhận thức của chủ thể. Các tác giả cho rằng, thái độ của công dân đối với hệ thống chính trị, từ thụ động, thần phục đến tham gia tích cực, quyết định sự ổn định của nền dân chủ [8]. Sự kết hợp của ba trụ cột này làm rõ rằng các phong trào thanh niên không phải là những sự kiện đơn lẻ, mà là kết quả tất yếu của một dòng chảy xã hội hóa sâu sắc, nơi các giá trị cũ và mới liên tục đấu tranh, bổ sung và chuyển hóa lẫn nhau để tạo nên diện mạo chính trị mới cho thời đại.

2.3. Cách tiếp cận nghiên cứu

Sự kết hợp giữa lý thuyết thế hệ và xã hội hóa chính trị cung cấp một cái nhìn đa chiều, giúp lý giải sự vận động trong phong trào thanh niên Myanmar trong điều kiện các tác nhân xã hội hóa và bối cảnh lịch sử có nhiều biến đổi. Dựa trên các cơ sở lý luận đã trình bày, nhóm tác giả xây dựng khung phân tích được sơ đồ hoá ở Hình 1 nhằm làm rõ tiến trình hình thành nhận thức và hành vi chính trị - xã hội của thanh niên.

Hình 1. Khung phân tích của nghiên cứu

Sơ đồ tập trung vào ba nhóm biến số chính. Thứ nhất, *Biến độc lập* bao gồm *bối cảnh chính trị - xã hội* và *bối cảnh quốc tế* đóng vai trò là tiền đề khách quan tác động trực tiếp và định hình nên các trải nghiệm thực tế chung của mỗi thế hệ. Những yếu tố bối cảnh này tác động đến *Biến trung gian* là *nhận thức chính trị - xã hội*, nơi những tác động ngoại cảnh được chuyển hóa thành thành hệ giá trị, niềm tin và tư duy phản biện riêng. Những nhận thức này định hình *Biến phụ thuộc* là *những hành động chính trị - xã hội* cụ thể bao gồm các hình thức đấu tranh chính trị và gắn kết xã hội. Bài viết vận dụng các biến số này để soi chiếu vào hai phong trào lớn của thanh niên Myanmar là Cuộc nổi dậy 8888 và Cách mạng Mùa xuân 2021, làm rõ tính kế thừa và sự chuyển đổi giữa hai phong trào thông qua phương pháp lịch sử so sánh. Cách tiếp cận này cho phép phân tích nhận thức và hành vi chính trị - xã hội của thanh niên Myanmar qua dòng chảy lịch sử, đối chiếu những sự thay đổi về bối cảnh kinh tế - xã hội, cấu trúc lãnh đạo và phương thức hành động trong hai phong trào.

3. Bối cảnh lịch sử hậu độc lập và các dấu ấn phong trào thanh niên tại Myanmar

Lịch sử Myanmar thời hậu độc lập là chuỗi biến động giữa các thiết chế dân sự và quân sự, tạo nên những bối cảnh xã hội hóa khác biệt cho từng thế hệ. Sau khi giành

độc lập từ thực dân Anh năm 1948, Myanmar bước vào thời kỳ dân chủ dưới sự dẫn dắt của Thủ tướng U Nu nhưng sớm rơi vào khủng hoảng bởi chia rẽ nội bộ, tham nhũng và làn sóng nổi dậy của các nhóm sắc tộc. Những quyết sách tôn giáo gây tranh cãi của chính quyền dân sự đã tạo điều kiện cho quân đội (Tatmadaw) can thiệp sâu vào lĩnh vực quản lý hành chính và kinh tế [9]. Tháng 03/1962, Tướng Ne Win đã tiến hành cuộc đảo chính, chính thức chấm dứt nền dân chủ mới chớm nở và mở ra kỷ nguyên quân trị quân sự kéo dài nhiều thập kỷ [10].

Giai đoạn 1962-1988 dưới thời Tướng Ne Win, đất nước bị cô lập và kiệt quệ bởi chính sách “*Con đường Miền Điện tiến lên Chủ nghĩa Xã hội*”, dẫn đến suy thoái kinh tế trầm trọng. Cuộc nổi dậy 8888 là hệ quả tất yếu từ sự dồn nén phần nộ của người dân Myanmar sau hơn hai thập kỷ dưới chế độ quân sự độc tài của Tướng Ne Win. Nền kinh tế suy thoái nghiêm trọng do chính sách cô lập, đỉnh điểm là việc hủy bỏ tiền tệ năm 1987 và nổi bễ bành khi Myanmar bị Liên Hợp Quốc xếp vào nhóm quốc gia kém phát triển nhất thế giới, đã đẩy xã hội tới giới hạn chịu đựng [11]. Cuộc nổi dậy 8888 bùng nổ vào tháng 03/1988 sau vụ xô xát tại một quán trà, sau đó là sự đàn áp khiến 41 sinh viên chết ngạt trong xe cảnh sát, tạo tiền đề cho cuộc tổng đình công lịch sử ngày 08/08/1988 [9]. Hàng trăm nghìn người từ mọi tầng lớp đã xuống đường đòi dân chủ, buộc tướng Ne Win phải từ chức. Tuy nhiên, hy vọng về sự thay đổi đã bị dập tắt khi Hội đồng Khôi phục Trật tự và Luật pháp Quốc gia (SLORC) thực hiện đảo chính và đàn áp đẫm máu ngày 18/09/1988 khiến hàng ngàn người thiệt mạng. Sau đó, chính quyền quân sự tiếp tục thu tóm quyền lực, phớt lờ kết quả bầu cử năm 1990 và ban hành Hiến pháp 2008 để đảm bảo sự kiểm soát vĩnh viễn của quân đội trong hệ thống chính trị [9].

Thập kỷ chuyển đổi dân chủ (2011-2021) mang lại hy vọng và luồng sinh khí mới cho Myanmar, đặc biệt là từ khi Đảng Liên minh Quốc gia vì Dân chủ (NLD) của bà Aung San Suu Kyi lên nắm quyền vào năm 2015. Myanmar bắt đầu quá trình mở cửa kinh tế - xã hội, đem đến một không gian xã hội hóa mới nơi giới trẻ lần đầu được tiếp cận với Internet, mạng xã hội và các quyền tự do dân sự. Tuy nhiên, tiến trình này nhanh chóng bị đảo ngược vào năm 2021. Uy tín gia tăng nhanh chóng của NLD với hai lần chiến thắng áp đảo trong các cuộc bầu cử năm 2015 và 2020, cùng nỗ lực của Đảng này trong việc sửa đổi Hiến pháp để hạn chế quyền lực của quân đội, đã dẫn đến cuộc đảo chính của Tatmadaw vào tháng 02/2021. Sự kiện này đã kích hoạt một phong trào phản kháng rộng khắp mà người Myanmar gọi là “*Cách mạng Mùa xuân*”, thể hiện một khối đoàn kết xã hội chưa từng có trong lịch sử, mà Thế hệ Z là một trong những lực lượng nòng cốt. Khởi đầu là cuộc tổng đình công dân sự cùng các hình thức biểu tình sáng tạo của Thế hệ Z, phong trào sau đó trở thành một sự đối kháng toàn diện trên các mặt trận chính trị (với sự thành lập Chính phủ Thống nhất Quốc gia NUG dưới sự lãnh đạo của các chính trị gia NLD), kháng chiến tự vệ vũ trang với Lực lượng Phòng vệ Nhân dân (PDF) phối hợp với các tổ chức vũ trang sắc tộc (EAOs). Cuộc xung đột kéo dài đã gây ra khủng hoảng nhân đạo trầm trọng và sự sụp đổ về kinh tế, đặt Myanmar trước những thách thức chưa từng có trong lịch sử [12].

Nhằm tạo lập tính chính danh mới, chính quyền quân sự đã tiến hành cuộc tổng tuyển cử từ tháng 12/2025 đến tháng 01/2026. Với việc nhiều đảng phái lớn bị giải thể và hoạt động bầu cử bị hủy bỏ tại nhiều khu vực chiến sự trong bối cảnh xung đột vẫn diễn biến phức tạp, cuộc bầu cử vấp phải sự phản đối mạnh mẽ từ các lực lượng đối lập cũng như cộng đồng quốc tế. Cục diện chính trị Myanmar tính đến đầu năm 2026 vẫn chìm trong trạng thái bất định và phân cực sâu sắc. Sự chia rẽ trong phản ứng quốc tế cùng sự bế tắc của ASEAN do nguyên tắc không can thiệp vào công việc nội bộ đã khiến lộ trình giải quyết khủng hoảng tại Myanmar chưa tìm được lối thoát.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Biến số bối cảnh và sự đứt gãy trong quá trình xã hội hóa chính trị

Nhận thức và hành vi chính trị - xã hội của thanh niên Myanmar là kết quả của sự tương tác phức tạp giữa các yếu tố nội tại và ngoại vi. Theo khung phân tích của nghiên cứu, sự chuyển biến từ “*sự im lặng sống còn*” của Thế hệ 88 đến vị thế “*công dân số*” của Thế hệ Z phản ánh sự thay đổi căn bản trong bối cảnh (biến độc lập trong khung phân tích), bao gồm cấu trúc quyền lực quốc gia và làn sóng công nghệ cùng mạng lưới kết nối toàn cầu.

4.1.1. Bối cảnh chính trị - xã hội trong nước: từ sự cô lập đến thập kỷ mở cửa

Thế hệ 88 trưởng thành trong bối cảnh chính trị mà Fink gọi là “*sự im lặng sống còn*” (*living silence*). Trong giai đoạn này, nhận thức của thanh niên bị đè nặng bởi sự đàn áp và sự cô lập thông tin tuyệt đối dưới chế độ của Tướng Ne Win. Quá trình xã hội hóa chính trị của Thế hệ 88 diễn ra trong sự đấu tranh tâm lý giữa khát vọng phản kháng và bản năng phục tùng để tồn tại [13]. Do đó, hành vi chính trị thời kỳ này mang đậm tính truyền thống, dựa trên các biểu tượng lãnh đạo tinh thần (như bà Aung San Suu Kyi) hoặc tôn giáo [14]. Do sự kiểm duyệt gắt gao và thiếu thốn công cụ kết nối hiện đại, giới trẻ thời kỳ này đấu tranh bằng niềm tin sắt đá nhưng gặp nhiều hạn chế về khả năng tổ chức mạng lưới [13].

Ngược lại, Thế hệ Z Myanmar là sản phẩm của “*thập kỷ mở cửa*” (2011-2021), giai đoạn mà các tác nhân xã hội hóa hiện đại như Internet và mạng xã hội đã thay thế các khuôn mẫu cũ. Cuộc đảo chính đã làm đứt gãy sâu sắc tiến trình xã hội hóa của Thế hệ Z, biến những trải nghiệm tự do hiện hữu trở thành mục tiêu cần được bảo vệ bằng mọi giá. Đặc biệt, trong bối cảnh hao tổn lực lượng sau các cuộc giao tranh với quân nổi dậy, chính quyền quân sự đã triển khai Luật Nghĩa vụ quân sự bắt buộc từ đầu năm 2024, cưỡng bách hơn 60.000 thanh niên trong độ tuổi từ 18-35 nhập ngũ bổ sung [12]. Điều này đã đẩy sự đứt gãy này lên đỉnh điểm, biến sự tham gia chính trị của thanh niên thành lựa chọn sinh tồn. Điểm mấu chốt trong hành vi của thanh niên Myanmar hiện nay chính là động lực từ nỗi sợ mất tương lai, biến cuộc đấu tranh không chỉ là sự phản kháng chính trị đơn thuần mà là một cuộc cách mạng giá trị toàn diện. Họ không mưu cầu quay lại trạng thái cũ mà đang quyết liệt kiến tạo một xã hội mới: đa nguyên, bao trùm và phi quân sự hóa triệt để, đánh dấu bước chuyển mình từ sự chịu đựng sang vị thế những người làm chủ vận mệnh quốc gia [13], [14].

4.1.2. Tác động từ bối cảnh quốc tế và mạng lưới kết nối toàn cầu

Bối cảnh quốc tế cũng đóng vai trò quan trọng trong việc định hình nhân quan của thanh niên Myanmar qua hai thời kỳ. Phong trào 8888 của Thế hệ 88 diễn ra trong trạng thái gần như cô lập hoàn toàn, khi Myanmar vẫn là một “vùng đất bí ẩn” đối với cộng đồng quốc tế [15]. Do thiếu mạng lưới hỗ trợ và chỉ tiếp nhận thông tin một chiều qua sóng phát thanh, các biểu tượng đấu tranh của thanh niên thời kỳ này mang đậm màu sắc văn hóa và lịch sử nội địa, phản ánh sự phản kháng tự thân trước một chế độ đồng cực [14]. Ngược lại, Cách mạng Mùa xuân của Thế hệ Z diễn ra trong bối cảnh toàn cầu hoá kỹ thuật số, nơi thanh niên không chỉ tìm kiếm sự ủng hộ mà còn xuất khẩu các giá trị phản kháng. Là những công dân số nhạy bén, thanh niên Myanmar đã chủ động quốc tế hóa cuộc đấu tranh thông qua sự kết nối với mạng lưới và các biểu tượng phản kháng toàn cầu. Điểm đột phá lớn nhất của Thế hệ Z so với Thế hệ 88 là sự tiếp thu các giá trị nhân quyền phổ quát thách thức chủ nghĩa dân tộc hẹp hòi trong quá khứ [14]. Tóm lại, nếu như năm 1988 đánh lên tiếng chuông khởi đầu nhằm kích hoạt sự chú ý của quốc tế đối với một quốc gia bị lãng quên, thì ở năm 2021 đã diễn ra một phong trào hội nhập sâu sắc, nơi công nghệ và các liên minh khu vực trở thành vũ khí chiến lược để thanh niên tái định hình bản sắc chính trị dân tộc theo hướng dân chủ bao trùm.

4.2. Sự kế thừa và tiếp nối từ Thế hệ 88 đến Thế hệ Z

4.2.1. Các giá trị cốt lõi và tinh thần dân tộc

Mặc dù, ra đời trong những bối cảnh lịch sử khác biệt, thế nhưng giữa phong trào của Thế hệ 88 và Thế hệ Z Myanmar luôn tồn tại sợi dây liên kết chặt chẽ về mặt tư tưởng và giá trị. Nếu như Thế hệ 88 đã đặt nền móng cho nhận thức về quyền tự do và xoá bỏ sự kìm kẹp của chế độ quân sự thì Thế hệ Z tiếp nối sứ mệnh đó với một tâm thế quyết liệt hơn qua “ý thức chính trị không thỏa hiệp” [16]. Sự kế thừa này thể hiện rõ qua việc Thế hệ Z sử dụng lại các biểu tượng và khẩu hiệu của Thế hệ 88, biến những ký ức lịch sử thành động lực cho các hành động đương đại [16]. Vị thế tiên phong của sinh viên trong Cuộc nổi dậy 8888 đã tạo ra một khuôn mẫu hành động cho các thế hệ sau. Thế hệ Z đã tiếp nhận vốn văn hóa từ Thế hệ 88, đặc biệt là ý chí kiên định và tinh thần đoàn kết trong nghịch cảnh [14]. Sự kế thừa này tạo nên một hệ giá trị đạo đức chung, coi việc chống lại chế độ độc tài quân sự là nghĩa vụ thiêng liêng và là niềm tự hào của một công dân Myanmar hiện đại. Sự thống nhất về mặt giá trị này chính là nền tảng giúp Cách mạng Mùa xuân duy trì được sự ủng hộ rộng rãi từ mọi tầng lớp xã hội, bất chấp sự đàn áp khốc liệt.

4.2.2. Di sản biểu tượng và kinh nghiệm thực chiến

Bên cạnh việc kế thừa nhận thức về tinh thần và các giá trị cốt lõi giữa hai thế hệ thì Thế hệ Z Myanmar còn được thừa hưởng những kinh nghiệm đấu tranh của Thế hệ 88. Thế hệ Z đã sử dụng lại các “di sản văn hóa” kháng chiến, biến những bài hát biểu tượng như *Kabar Makaay Bu* hay khẩu hiệu “*Doh Ayay*” (sự nghiệp của chúng ta) từ thời 1988 thành sợi dây liên kết cảm xúc, khơi dậy tinh thần đoàn kết xuyên thế hệ. Sự gắn kết này cũng được thể hiện

qua việc các cựu thủ lĩnh như Min Ko Naing đóng vai trò cố vấn chiến lược trực tiếp, tạo ra tính chính danh cho phong trào trẻ và chia sẻ những kinh nghiệm thực địa xương máu. Nhờ đó, Thế hệ Z đã thay đổi tư duy chọn địa điểm biểu tình sang các khu vực có địa hình bàn cờ linh hoạt để bảo toàn lực lượng, đồng thời dùng mạng xã hội để nhanh chóng nhận diện và vô hiệu hóa các chiến lược gây hỗn loạn truyền thống của quân đội [14]. Sự kết hợp giữa kinh nghiệm dày dặn của Thế hệ 88 và tư duy đổi mới của Thế hệ Z đã biến cuộc đấu tranh năm 2021 thành một phong trào chính trị - xã hội có tầm vóc khác biệt, nơi các di sản lịch sử được tái cấu trúc để phục vụ cho những mục tiêu chính trị - xã hội trong bối cảnh mới.

4.3. Sự chuyển đổi trong phong trào của Thế hệ Z từ Cách mạng mùa xuân

Nếu sự kế thừa tạo nên nền tảng sức mạnh tinh thần và biểu tượng thì sự chuyển đổi chính là chìa khóa giúp phong trào của Thế hệ Z thích nghi và bứt phá trong bối cảnh mới. Cách mạng Mùa xuân không đơn thuần là sự lặp lại lịch sử mà là một bước tiến hóa toàn diện về cả tư duy lẫn hành động.

4.3.1. Sự chuyển dịch nhận thức

Sự chuyển đổi trước hết bắt nguồn từ sâu trong thế giới quan và hệ giá trị mà thanh niên Myanmar theo đuổi. Quá trình trưởng thành trong điều kiện dân chủ tương đối và sự kết nối với thế giới qua không gian số đã tạo ra những thay đổi lớn trong nhận thức chính trị - xã hội của Thế hệ Z so với Thế hệ 88.

Thứ nhất là sự tái định nghĩa các quan niệm về dân chủ, bản sắc và sự đoàn kết. Điểm cốt lõi của sự chuyển đổi này trong nhận thức chính trị của Thế hệ Z nằm ở việc rũ bỏ chủ nghĩa dân tộc Phật giáo Bamar hẹp hòi để tiến tới một “cuộc cách mạng giao thoa” (intersectional revolution) [14]. Thay vì duy trì sự đoàn kết lỏng lẻo mang tính chiến thuật như các thế hệ trước, Thế hệ Z đã dũng cảm thực hiện những “lời xin lỗi lịch sử” đối với người Rohingya và các sắc tộc thiểu số bị loại trừ, thừa nhận sự im lặng của mình trong quá khứ trước khổ đau của các nhóm này là một sai lầm, đồng thời khẳng định quyền bình đẳng sắc tộc là nền tảng không thể tách rời của dân chủ [16]. Phong trào đấu tranh do Thế hệ Z khởi xướng tạo ra sự gắn bó giữa nhiều thành phần xã hội đến từ nhiều nền tảng nghề nghiệp khác nhau, bao gồm cả phụ nữ, trẻ em, người lớn tuổi, các cộng đồng yếu thế như LGBTIQ+, người khuyết tật, cộng đồng thiểu số... Theo đó, Cách mạng Mùa xuân đã khơi dậy một bản sắc dân tộc mới, vượt qua các rào cản sắc tộc, tôn giáo, và các định kiến xã hội khác để hướng tới mục tiêu chung: chấm dứt sự thống trị của Tatmadaw [14].

Thứ hai là sự điều chỉnh trong việc xác định mục tiêu đấu tranh cùng tầm nhìn quốc tế. Mục tiêu của Thế hệ Z không chỉ dừng lại ở việc khôi phục dân chủ theo Hiến pháp 2008 mà hướng tới việc xoá bỏ hoàn toàn vai trò của quân đội trong chính trị [14]. Được thúc đẩy bởi nỗi sợ “*bị cướp mất tương lai*” sau một thập kỷ mở cửa, Thế hệ Z đã phá vỡ khuôn mẫu “*sự im lặng sống còn*” của Thế hệ 88 bằng những hành động quyết liệt, thách thức cả chế độ quân sự lẫn các rào cản văn hóa cũ, quyết tâm không lặp lại những sai lầm thỏa hiệp của thế hệ đi trước. Với tầm nhìn quốc tế rộng mở và sự kết nối với các phong trào như Liên

Minh Trà Sữa (Milk Tea Alliance), Thế hệ Z Myanmar hiện nay đang nỗ lực tái định nghĩa lại toàn bộ nền tảng văn hóa - xã hội để kiến tạo một xã hội đa nguyên và bao trùm. Quá trình đấu tranh của họ đặt trên nền tảng giá trị mang tính phổ quát về dân chủ và bình đẳng [14].

4.3.2. Đột phá trong phương thức hành động

Bên cạnh sự kế thừa về kinh nghiệm và biểu tượng từ Thế hệ 88, sự thay đổi về mặt nhận thức và điều kiện thực tiễn đã tạo ra nhiều chuyển đổi mang tính đột phá trong phương thức hành động của Thế hệ Z, thể hiện qua một số khía cạnh quan trọng sau:

Thứ nhất là sự chuyển dịch từ mô hình lãnh đạo tập trung sang mạng lưới phi tập trung. Trong Cuộc nổi dậy 8888, việc phụ thuộc vào các lãnh đạo và tổ chức nòng cốt như Liên đoàn Tổng hội Sinh viên toàn Miến Điện (ABFSU) tuy có ưu điểm về tính thống nhất trong điều hành, nhưng lại tỏ ra kém linh hoạt và dễ bị tổn thương trước các chiến dịch loại bỏ người đứng đầu của quân đội [16]. Ngược lại, trong Cách mạng Mùa xuân, thay vì duy trì mô hình phân cấp và phụ thuộc vào các biểu tượng lãnh đạo như bà Aung San Suu Kyi hay một cơ quan trung ương, Thế hệ Z vận hành theo mạng lưới phi tập trung và tự chủ bằng cách thiết lập các nhóm hành động độc lập dựa trên địa bàn và nghề nghiệp có thể tự thiết lập cơ chế ra quyết định [17]. Sự chuyển dịch này được hỗ trợ đặc lực bởi công nghệ truyền thông hiện đại, khi mạng xã hội đóng vai trò là nền tảng cốt lõi để hình thành các “cấu trúc ảo”, cho phép giới trẻ kết nối và điều phối hành động mà không cần thông qua hệ thống phân cấp truyền thống [18]. Mô hình mạng lưới này mang lại hiệu quả chiến lược vượt trội về khả năng phục hồi và tính bền bỉ. Cấu trúc phi tập trung đã biến phong trào thành một thực thể đa diện, nơi mỗi đơn vị kháng chiến có thể tự duy trì hoạt động ngay cả khi các mắt xích khác bị trấn áp [17].

Thứ hai là sự chuyển đổi về chiến thuật và hình thức đấu tranh. Tính chất linh hoạt trong cấu trúc lãnh đạo, điều phối và công nghệ số còn thúc đẩy sự sáng tạo trong phương thức đấu tranh, cho phép thanh niên triển khai đa dạng các hình thức phản kháng phù hợp với bối cảnh địa phương. Nếu như Thế hệ 88 tập trung vào các cuộc tuần hành không lồ nhưng dễ bị cô lập, thì Thế hệ Z đã triển khai linh hoạt các chiến thuật biểu tình du kích, đình công im lặng làm tê liệt bộ máy hành chính. Thế hệ Z cũng thể hiện sự sáng tạo không giới hạn thông qua nhiều hình thức biểu tình vui nhộn như sử dụng nghệ thuật và biểu diễn đường phố, đóng vai nhân vật hoạt hình, phá xe tập thể, biểu tình ngòi, biểu tình ngủ... [19]. Sự thách thức đối với cấu trúc nam quyền truyền thống cũng được thể hiện một cách khéo léo qua hình thức biểu tình với nghệ sĩ drag queen cùng các đòn tâm lý chiến đánh vào niềm tin truyền thống của quân đội (rằng đi dưới váy của phụ nữ sẽ làm mất đi nam tính và sức mạnh tâm linh) bằng cách treo váy htamein ngang qua các con phố để chặn xe quân sự [14].

Trong tiến trình này, mạng xã hội trở thành mặt trận cốt lõi. Một mặt, Thế hệ Z sử dụng các trang mạng xã hội để kết nối và chia sẻ thông tin, phối hợp trong hành động. Họ sử dụng các biểu ngữ mang tính giễu nhại, biểu đạt bằng tiếng Anh như một hình thức giao tiếp về cuộc đấu tranh

của mình đến cộng đồng quốc tế [19]. Mặt khác, đó cũng là công cụ để quốc tế hóa cuộc khủng hoảng bằng cách đưa tin về những hành động trấn áp và bạo lực của quân đội với các hashtag như *#whatshappeninginmyanmar* [20]. Thanh niên Thế hệ Z Myanmar đã tận dụng mạng xã hội để quốc tế hóa phong trào, thành công trong việc tác động đến các nghị quyết của Liên Hợp Quốc, điển hình như việc Hội đồng Nhân quyền Liên Hợp Quốc thông qua nghị quyết kêu gọi các quốc gia thành viên ngừng xuất khẩu nhiên liệu hàng không và vũ khí cho quân đội Myanmar [12]. Đồng thời, họ cũng tạo được áp lực dư luận mạnh mẽ buộc các tập đoàn năng lượng lớn như Chevron, Total phải rút vốn, trực tiếp cắt đứt nguồn tài chính của quân đội [16].

Thứ ba là sự chuyển dịch sang hình thái đấu tranh vũ trang. Một trong những điểm khác biệt căn bản nhất của Cách mạng Mùa xuân chính là sự chuyển dịch từ phong trào thuần túy dân sự sang hình thái đấu tranh vũ trang. Nếu như Thế hệ 88 chủ yếu tập trung vào các cuộc tuần hành đô thị và đình công thì Thế hệ Z đã nhanh chóng chuyển đổi sang gia nhập lực lượng vũ trang PDF sau khi các không gian ôn hòa gặp nhiều thách thức và sự trấn áp mạnh mẽ từ quân đội. Đây không đơn thuần là sự lựa chọn về bạo lực mà là kết quả của nhận thức mới về quyền tự vệ trong bối cảnh các thiết chế pháp lý dân sự bị đứt gãy. Sự phối hợp giữa thanh niên thành thị và các EAOs tại vùng biên giới đã tạo nên một mạng lưới kháng chiến phức tạp, chưa từng có trong lịch sử Myanmar.

5. Các tác động của phong trào thanh niên tại Myanmar hiện nay và một số hàm ý cho Việt Nam

Các phân tích so sánh trên cho thấy, khác với Cuộc nổi dậy 8888 nhanh chóng bị dập tắt bằng vũ lực của quân đội, Cách mạng Mùa xuân đã phát triển thành một cuộc kháng chiến đa diện, bền bỉ và có sức sống mãnh liệt hơn trên quy mô toàn quốc. Sau hơn năm năm, phong trào của Thế hệ Z đã xác lập một cục diện chính trị mới với sự hình thành khối đại đoàn kết liên sắc tộc chưa từng có, đẩy quân đội vào thế phải phòng ngự. Sự thay đổi nhận thức của thế hệ trẻ mang lại cơ hội tái cấu trúc nền tảng văn hóa - xã hội, biến Myanmar từ một quốc gia chia rẽ thành một thực thể thống nhất dựa trên sự bình đẳng.

Tuy nhiên, dưới góc nhìn phản biện, sự chuyển dịch sang phản kháng vũ trang cùng tinh thần không khoan nhượng của thanh niên cũng đã đặt quốc gia vào một trạng thái bất định kéo dài. Người dân Myanmar phải đối mặt với bạo lực leo thang, cuộc khủng hoảng nhân đạo trầm trọng, sự sụp đổ kinh tế và rủi ro từ việc quân sự hóa các phong trào thanh niên vốn dĩ xuất phát từ các giá trị dân sự. Luật Nghĩa vụ quân sự bắt buộc cùng tình trạng xung đột kéo dài đã làm cạn kiệt nguồn nhân lực cốt lõi, đẩy thế hệ trẻ vào cảnh di cư hoặc tham gia lực lượng vũ trang, dẫn đến sự đứt gãy vốn con người không thể bù đắp [21]. Tóm lại, tính chất kéo dài và không khoan nhượng của cuộc xung đột này đã tạo ra những tác động đa chiều và phức tạp, làm rạn nứt sâu sắc cấu trúc xã hội và đẩy đất nước vào một vòng xoáy suy thoái khó đảo ngược.

Khác với Myanmar, nơi các biến động năm 1988 và 2021 xuất phát từ tình trạng bất ổn nghiêm trọng về chính trị - xã hội, môi trường hòa bình và ổn định của Việt Nam

chính là nền tảng giá trị nhất để thanh niên an tâm phát triển, cống hiến và thực hiện hóa khát vọng của bản thân. Điều này là minh chứng cho quan điểm đúng đắn và nhất quán của Đảng và Nhà nước về công tác thanh niên cũng như trong việc phát huy nguồn lực con người. Tuy nhiên, trước những biến động lớn và phức tạp của tình hình thế giới và khu vực ngày nay, bài viết cũng rút ra một số hàm ý cho Việt Nam từ những phân tích của trường hợp của Myanmar như sau:

Một là, thực tiễn Myanmar cho thấy khủng hoảng kinh tế - chính trị tạo ra sự đứt gãy trong tiến trình xã hội hóa, là nguyên nhân gốc rễ biến thanh niên từ động lực phát triển thành tác nhân phản kháng. Do đó, việc ưu tiên ổn định chính trị và tăng trưởng kinh tế bền vững là giải pháp cốt lõi để củng cố niềm tin xã hội. Đồng thời, cần chủ động thiết lập các không gian phân biện mang tính xây dựng nhằm chuyển hóa xung lực trẻ thành đóng góp tích cực cho đất nước.

Hai là, thông qua trường hợp Myanmar, có thể thấy rằng thế hệ trẻ ngày nay đang xây dựng một bản sắc tập thể dựa trên các giá trị phổ quát, cùng với đó là sự thay đổi trong kỳ vọng đối với sự minh bạch và công bằng xã hội. Do đó, Nhà nước cần tiếp tục đẩy mạnh hoàn thiện thể chế và nâng cao trách nhiệm giải trình trong bộ máy công quyền. Một hệ thống quản trị minh bạch không chỉ đáp ứng kỳ vọng của giới trẻ mà còn triệt tiêu rủi ro đứt gãy niềm tin, từ đó tạo ra một môi trường xã hội hóa lành mạnh với sự hài hòa giữa các giá trị dân tộc và phổ quát.

Ba là, trong bối cảnh toàn cầu hóa và bùng nổ thông tin, công nghệ số có ảnh hưởng mạnh mẽ đến nhận thức và hành động của thanh niên, đòi hỏi sự đổi mới trong phương thức giáo dục, nâng cao tư duy phân biện và bản lĩnh chính trị cho thanh niên, giúp họ nhận diện đúng đắn các diễn biến chính trị - xã hội phức tạp và nhiều biến động như hiện nay. Nhà nước cần tăng cường năng lực quản trị không gian số thông qua việc kiến tạo cộng đồng văn minh và khuyến khích giới trẻ làm chủ công nghệ. Việc hướng năng lượng sáng tạo vào phát triển kinh tế số và quản trị số sẽ chuyển hóa tiềm năng của thanh niên thành động lực quốc gia, hạn chế các phản ứng tự phát tiêu cực.

6. Kết luận

Bài viết đã làm rõ đặc thù thể hệ trong hai phong trào thanh niên có ảnh hưởng lớn tại Myanmar. Trên cơ sở kế thừa các giá trị từ cuộc đấu tranh của Thế hệ 88, những thay đổi từ nội hàm nhận thức đến hành động chính trị - xã hội của Thế hệ Z Myanmar trong Cách mạng Mùa xuân 2021 cho thấy chân dung của một thế hệ thanh niên Myanmar mới: quyết liệt hơn, hiện đại hơn và mang tầm vóc quốc tế hơn. Sự chuyển dịch này bắt nguồn từ những thay đổi sâu sắc trong bối cảnh chính trị - xã hội và quốc tế, khi thực tại “*đứt gãy tương lai*” buộc thế hệ mới phải tái định nghĩa bản sắc tập thể dựa trên các điều kiện thực tế thay vì chỉ kế thừa quá khứ. Từ trường hợp của Myanmar, nghiên cứu gợi mở một số hàm ý cho Việt Nam về tầm quan trọng của việc duy trì môi trường chính trị - xã hội ổn định để tạo đà phát triển, đồng thời nhấn mạnh nhu cầu thiết lập các không gian phân biện xã hội mang tính xây dựng, cùng việc nâng cao nhận

thức chính trị và tư duy phân biện cho thanh niên trước các biến động phức tạp của xã hội đương đại. Qua đây, nghiên cứu nhấn mạnh việc thấu hiểu đặc tính thế hệ và quá trình xã hội hóa chính trị của thanh niên chính là chìa khóa để xây dựng một môi trường chính trị đồng thuận, bền vững và thích ứng trước các thách thức phức tạp của thời đại số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] P. H. Tung, “Culture and lifestyle of Vietnamese youth in the context of globalization and international integration – Some theoretical issues and approaches”, *Social Sciences and Humanities*, vol. 23, no. 4, pp. 277–288, 2007.
- [2] P. Geldens, S. Lincoln, and P. Hodkinson, “Youth: Identities, transitions, cultures”, *Journal of Sociology*, vol. 47, no. 4, pp. 347–353, 2011. <https://doi.org/10.1177/1440783311420786>.
- [3] K. Mannheim, “The problem of generations”, in *Essays on the Sociology of Knowledge*, P. Keeskemeti, Eds. London: Routledge & Kegan Paul, 1952, pp. 276–320.
- [4] R. G. Braungart and M. M. Braungart, “Life-course and generational politics”, *Annual Review of Sociology*, vol. 12, pp. 205–231, 1986.
- [5] N. Whittier, “Political generations, micro-cohorts, and the transformation of social movements”, *American Sociological Review*, vol. 62, no. 5, pp. 760–778, 1997.
- [6] H. Hyman, *Political Socialization: A Study in the Psychology of Political Behaviour*. New York: Free Press, 1959.
- [7] R. Dawson and K. Prewitt, *Political Socialization*. Boston, MA: Little, Brown & Co., 1969.
- [8] G. A. Almond and S. Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1963.
- [9] D. I. Steinberg, “The military in Burma/Myanmar: On the longevity of Tatmadaw rule and influence”, ISEAS – Yusof Ishak Institute, Singapore, Trends in Southeast Asia Report TRS6/21, 2021.
- [10] S. G. Fauziah and M. F. M. Padmi, “The Myanmar military coup in 2021 and the future of Democracy”, *BIRCI-Journal*, vol. 5, no. 3, pp. 18633-18643, 2022.
- [11] T. Myint-U, *The River of Lost Footsteps: Histories of Burma*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2006.
- [12] OHCHR, “Update on the human rights situation in Myanmar: Overview of developments in 2024 (Annual update)”, United Nations, Geneva, Switzerland, Jan. 2025.
- [13] C. Fink, *Living Silence in Burma: Surviving Under Military Rule*. London: Zed Books, 2001.
- [14] I. Jordt, T. Than and Y. L. Sue, “How Generation Z galvanized a revolutionary movement against Myanmar’s 2021 military coup”, ISEAS – Yusof Ishak Institute, Report TRS7/21, 2021.
- [15] A. Selth, *Burma (Myanmar) since the 1988 Uprising: A Select Bibliography*, 3rd ed. Brisbane: Griffith Asia Institute, 2018.
- [16] T. Giannini, J. Cole, and E. Ray, “From ‘8888’ to ‘2121’: A new generation of resistance in Myanmar”, *Just Security*, 2022. [Online]. <https://www.justsecurity.org/80039/from-8888-to-2121-a-new-generation-of-resistance-in-myanmar/> [Accessed Feb. 22, 2026].
- [17] S. M. Thant, *In the wake of the coup: How Myanmar youth arose to fight for the nation*. Heinrich-Böll-Stiftung, 2021.
- [18] S. Kumar, “Youth activism: The role of young people in social change”, *ShodhKosh: Journal of Visual and Performing Arts*, vol. 5, no. 2, pp. 1072–1077, 2024.
- [19] A. Ware and M. Skidmore, Eds., *After the Coup: Myanmar’s Political and Humanitarian Crises*. Canberra: ANU Press, 2023.
- [20] A. Rao and A. Atmakuri, “The Role of Social Media in Myanmar’s CDM: Strengths, Limitations and Perspectives from India”, *ISAS Working Paper, National University of Singapore*, Singapore, 2021.
- [21] K. Ostwald and H. T. Zaw, Eds., *The Futures of Myanmar: Post-Conflict Scenarios*. Vancouver, BC, Canada: Asia Pacific Foundation of Canada, 2026.